

<https://archiv.hn.cz/c1-67025450-lednove-memento-jak-lenin-prohral-volby-a-zardousil-parlament>

Velké čtení

Lednové memento: jak Lenin prohrál volby a zardousil parlament

[Jan Štětka](#) spolupracovník redakce
25. 1. 2022 00:00 ▪ 7 min čtení

Po rozeznání Ústavodárného shromáždění 19. ledna 1918 byl legitimní ruský parlament nahrazen systémem revolučních sovětů, ve kterých měli bolševici většinu. Autor ▪ Profimedia

Veřejný život za komunistického režimu a zvláště za normalizace, jak mnozí pamatujeme, prakticky zamrzl. Chudému žebříčku událostí měsíce ledna tak pravidelně kralovalo výročí dne úmrtí vůdce bolševické revoluce Vladimira Iljiče Lenina (21. ledna 1924). Čtyřicet let se do omrzení připomínalo v kalendářích, žvanilo se o něm na „slavnostních zasedáních“.

Naštěstí je to pryč. Ovšem je-li řeč o lednu, bolševickém Rusku a Leninovi, jednu smrt je přece jen užitečné si připomínat – částečně samovolný, ale z větší části asistovaný „potrat“ ruského parlamentarismu neboli likvidaci sotva zvoleného Ústavodárného shromáždění 18. ledna 1918 (podle tehdejšího ruského kalendáře šlo o 5. leden).

Choulostivou epizodu bolševického puče, od které letos uplynulo 104 let, minulý režim spíš přecházel nebo zamlžoval. Až moc srozumitelně totiž odhalovala od samého počátku prolhanou a násilnickou podstatu Leninovy diktatury.

[| Předplatné HN+ je zcela bez reklam.](#)

Volby: dobrý klacek, zlá překážka

V českých zemích máme zkušenost, že základním požadavkem boje za demokratizaci poměrů bývají svobodné volby. V letech 1919, 1945 i 1990 jsme právě ustavením nového, svobodně zvoleného parlamentu stvrdili změnu režimu.

Nejinak tomu mělo být i v Rusku po svržení cara v únoru 1917: hlavním slibem, který dala veřejnosti nová prozatímní vláda (vzniklá z Prozatímního výboru dumy – dosavadního parlamentu), bylo zavedení klasické zastupitelské demokracie. „Okamžitá příprava na svolání Ústavodárného shromáždění na základě všeobecného, rovného, tajného a přímého hlasování, ústavodárné shromáždění stanoví formu vlády a ústavu země“ – tak zněl čtvrtý z osmi bodů vládního prohlášení.

Myšlenku, že v postcarském Rusku má být lid zastupován sborem nově a demokraticky zvolených poslanců, vítali všichni. Zpočátku i bolševici. Datum voleb bylo původně stanoveno na září. Pak je ale prozatímní vláda kvůli nepokojům odsunula na říjen a nakonec na 12. až 14. listopad. A právě Leninova partaj kvůli odkladům nejvíc křičela. Vinila vládu, že chce „zardousit demokracii“ a „ošidit lid o svobodný parlament, za který bojoval“.

Jenže záhy bylo všechno jinak. Během léta a podzimu 1917 v rozbouřeném Rusku výrazně zesílil vliv levice, sovětů i bolševiků. A ti, jak známo, svrhli 7. listopadu (25. října) prozatímní vládu a uchvátili moc. O tu se ale nehodlali s nikým dělit – takže vznik svobodně zvoleného parlamentu se jim najednou vůbec nehodil. Navíc už si zajistili náhradu, Ústřední výbor sovětů, kde měli většinu.

Prohra bolševiků? Chyba demokracie

„Hned prvního dne po převratu, jen několik hodin poté, co se chopil moci, chtěl Lenin volby odložit na neurčito,“ popisuje britský historik Victor Sebestyen v nové objevené biografii nazvané Lenin: Osobnost, ideologie, teror. „Musíme je odsunout. Revoluce by při nich mohla přijít o hlavu. Už jsme získali moc, teď ji budeme muset získat úplně znovu,“ otočil vůdce rudé revoluce o 180 stupňů. Ostatní šéfsoudruzi včetně „jestřábů“ Felixe Dzeržinského a Josifa Stalina se však báli odhodit masku demokratů tak brzy. Prý by to „vypadalo velice špatně“. Nakonec Lenin konání voleb umožnil.

A výsledek předčil jeho nejhorší očekávání. Vyhráli eseri – socialističtí revolucionáři (40,4 procenta), až s velkým odstupem skončili bolševici (24 procent), následováni kadety (pět procent), menševiky (tři procenta) a stranami neruských národů. Vyšlo najevo, že podporu mas bolševici nemají. A jejich pučem nastolený Leninův kabinet s ní nemohl počítat ani v nově zvoleném 703členném parlamentu.

Podle Sebestyena pak Lenin svolání Ústavodárného shromáždění odkládal a zatím kul pikle, jak je zcela zrušit. „Počítal s tím, že většině lidí je nový legislativní sbor lhostejný. Intelaktuálové – prohlásil – se o něj zajímají, ale většina dělníků a rolníků se stará o mír a o chleba,“ konstatuje historik. V ohýbání reality ve svůj prospěch byl „vůdce proletariátu“ mistr nad mistry, a tak řešení rychle našel.

Dekretem propustil nezávislé volební komisaře, pověřené dohledem nad provozem parlamentu, a dosadil místo nich své věrné. A dalším dekretem zrušil stranu kadetů, jejíž zatčené předáky označil za „nepřátele lidu“. S tím, že postupuje nelegálně, si podle Sebestyena nelámал hlavu. „O otázce legálnosti vůbec nemá smysl se bavit. Kadeti tvoří generální štáb občanské války proti vykořisťované třídě,“ argumentoval.

Zhasnout, zamknout a zrušit

V takto upraveném aranžmá se parlament přece jen sešel 18. (5.) ledna 1918 v petrohradském Tauridském paláci. Bolševická vláda ve městě vyhlásila stanné právo, přesto asi 40 tisíc lidí demonstrovalo na podporu nového sněmu. Rudí gardisté je však rozehnali kulometnou palbou. Deset lidí zabili, sedmdesát zranili a dva velké transparenty s nápisem „Všechnu moc shromáždění“ skončily na dlažbě.

Mezitím začalo zasedání. Vládlo napětí, Lenin ve vládní lóži podle svědků předstíral znučenost, ale ve skutečnosti číhal. Předsedou parlamentu poslanci zvolili předáka eserů

Viktora Černova, jehož proslov byl obžalobou revoluce. Bolševici přerušovali jednání pokřikem.

Klíčovým momentem se stal návrh Jakova Sverdlova za bolševiky, aby shromáždění automaticky ratifikovalo všechny dekrety přijaté II. sjezdem sovětů. Tedy třeba zavedení nucených prací „k rozdrčení příživnické třídy“. Shromáždění to velkou většinou odmítlo a bolševici opustili sál. „Situace je teď jasná a můžeme se jich zbavit,“ zavěťřil Lenin a vydal příkaz, aby byl parlament rozpuštěn. „Nařídil ale rudým gardám neužívat násilí,“ líčí Leninovu zákeřnou taktiku Sebestyen. „Stanovil, že až poslanci pozdě večer odejdou, má být palác uzamčen a následujícího dne nemají nikoho vpustit dovnitř.“

A tak se i stalo. Schůze pokračovala do čtvrté hodiny ranní 19. (6.) ledna. Zákonomárci se ještě stihli usnést na přeměně Ruska v demokratickou federativní republiku, pak ale opilým probolševickým strážím a gardistům došla trpělivost.

„Všichni ať teď opustí sál, protože stráže jsou unavené,“ rozkázal velitel Anatolij Železnakov šéfovi parlamentu a ozbrojenci začali zhasínat světla.

Ve 4:40 delegáti opustili palác a jeho brány byly uzavřeny.

Na vině i apatie společnosti

První ruský demokratický parlament existoval pouhých zhruba 12 hodin. Pak jej vystřídalo tři čtvrté století bolševické totality a bezpráví. Začalo odpoledne 19. (6.) ledna 1918, když se poslanci Ústavodárného shromáždění vraceli do Tauridského paláce a vstup jim zahradili vojáci. Na bráně visel dekret, že parlament je rozpuštěn. Prý by legalizoval boj buržoazní kontrarevoluce za svržení sovětské moci.

Prvotní kalkul Leninovi bohužel vyšel. „Nekonaly se žádné demonstrace, stávky ani armádní vzpoury. Mezi vojáky a dělníky vládla apatie. Mimo kruhy inteligence se shromáždění netěšilo žádné výraznější podpoře,“ píše Sebestyen. Triumfu politiky lhaní a násilí tak významně napomohla nesvornost, neschopnost, slabost i lhostejnost ruských demokratů. Všechny bolševické dekrety, zákony a rezoluce pak 21. (8.) ledna jednoduše posvětil III. sjezd sovětů.

„Ano, neodložit shromáždění bylo riziko, veliké riziko. Ale nakonec bylo ku prospěchu,“ pochvaloval si později Lenin cynicky svému pomocníkovi Lvovi Trockému. „Poskytně to příhodnou lekci. Lid chtěl shromáždění svolat, tak jsme je svolali. Ale lid okamžitě vycítil, že toto shromáždění představuje návrat do minulosti, a tak jsme nyní vykonali vůli lidu,“ vymyslel, jak citlivou událost oficiálně prezentovat.

Jistě, to známe. Lid vycítil... Vůle lidu... Ale s tou lekcí měl Iljič paradoxně pravdu. Zvlášť dnes, v době dezinformačních válek, se nám hodí umět včas rozeznat a zarazit „postfaktické“ politiky, sázející na permanentní a bezskrupulózní lhaní. A nezapomenout, k jakému úpadku to dopracoval jejich předvoj, leninský režim manipulace a teroru.

- [#SSSR](#)
- [#Lenin Vladimír Iljič](#)
- [#velké čtení](#)